

Джерела та література

1. Бодревич о. Іван. Улично і переказ про місто Бич // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Т. 1. – Дрогобич : «Бескид», 1993. – С. 428 – 433.
2. Костецький М. Моє рідне село – Улично // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Т. 1. – Дрогобич : «Бескид», 1993. – С. 433 – 437.
3. Костецький М. Мале Улично – Гассендорф // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Т. 1. – Дрогобич : «Бескид», 1993. – С. 437 – 441.
4. Національний музей у м. Львові. – Ркл. 2204. – Т. 1. – Арк. 734.
5. Слободян В. Церкви України. Перемиська Єпархія. – Л., 1998. – 650 с.
6. Archiwum Państwowy w Przemyślu (dalej APP). – Archiwum Biskupstwa Greckokatolickiego w Przemyślu (dalej ABGKP). – Sygn. 22. – Str. 11.
7. APP. – ABGKP. – Sygn. 293. – Str. 59 – 62.
8. APP. – ABGKP. – Sygn. 405. – Str. 326 – 332.
9. Blazejowskyj D. Historical sematism of the eparchy of Peremysl including the Apostolic Administration of Lemkivscyna (1828 – 1939). – Lviv, 1995. – 1008 s.
10. Jablonowski A. Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. – Źródła Dziejowe. – Т. VIII. – cz. 1. – Warszawa, 1902. – S. 143.
11. Makarski W. Nazwy miejscowości dawnej ziemi przemyskiej. – Lublin, 1999. – 425 s.

УДК 821. 161. 2

Володимир ГАЛИК

ДРОГОБИЦЬКІ ЮРИСТИ – КОРЕСПОНДЕНТИ ІВАНА ФРАНКА

На основі епістолярії від дрогобицьких юристів до Івана Франка у статті простежуються особливості їхніх взаємовідносин та культурно-просвітницької співпраці.

Ключові слова: *Іван Франко, листи, дрогобицькі юристи, взаємовідносини, культурно-просвітницька співпраця.*

In the article, on the basis of epistolary from the Drohobytch lawyers to Ivan Franko, the features of their mutual relations are traced and in a civilized manner elucidative to the collaboration.

Key words: *Ivan Franko, letters, Drohobytch lawyers, mutual relations, in a civilized manner elucidative collaboration.*

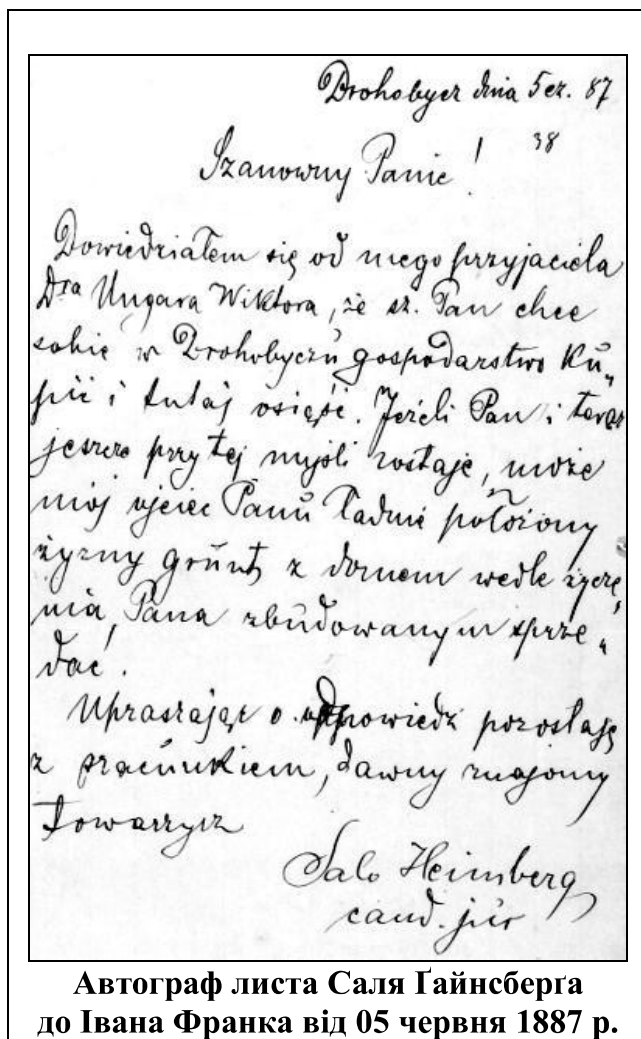
Частими кореспондентами Івана Франка були дрогобицькі юристи, які проживали чи працювали в місті. В основному, це адвокати і судді, які, окрім фахової, займалися й іншими видами діяльності. Зазначимо, що майже всі листи до вченого від дрогобицьких юристів, які він отримав з поштової скриньки Дрогобича, практично були малозначними, перебували у фонді Івана Франка відділу рукописних фондів та

текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України (далі – І. Л.). Уперше їх опубліковано та прокоментовано автором цієї статті [1]. Із листів від дрогобицьких юристів до Івана Франка до нас дійшли: один лист від Саля Гайнсберга; два – від Ісаака Тігермана; шість – від Ізидора Ляутербаха; один – від Володимира Іойка (Йойка); два – від Івана Тимочка та сім від Володимира Кобрини (всього 19 кореспонденцій).

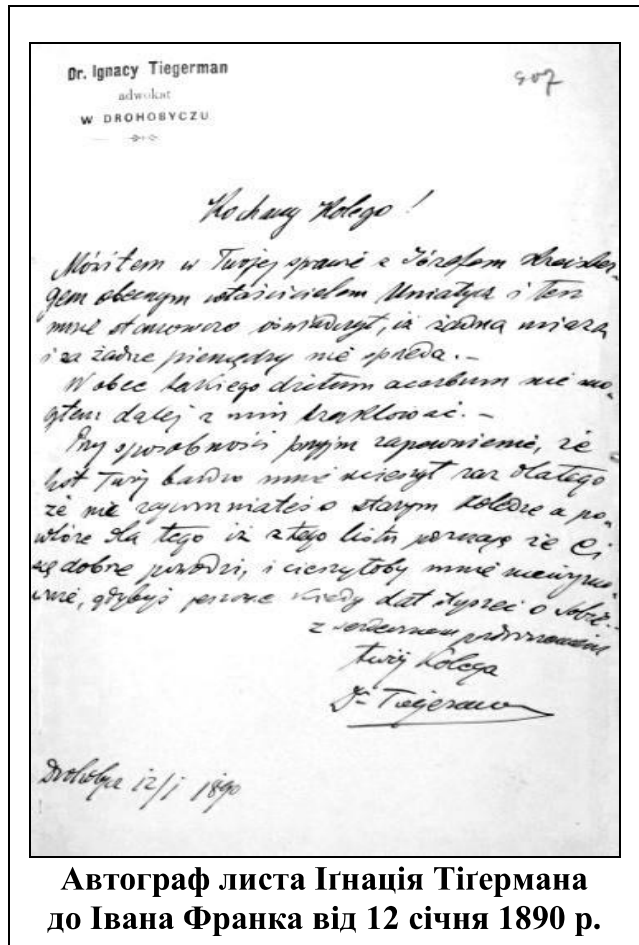
Перший лист датується 5 червня 1887 р., якого Іван Франко одержав від дрогобицького адвоката Саля Гайнсберга, де автор, дізнавшись від дрогобицького книгаря Унгара Віктора про те, що вчений хоче купити собі господарство в Дрогобичі, пропонував йому на продаж під замовлення двір на родючій землі свого батька [1, 82; 3, 97]. На цей лист І. Франко відповіді не дав.

Ще одним дописувачем Івана Франка був Ізидор (Ігнацій) (Ісаак) Тігерман, який працював адвокатом у Дрогобичі. Також він був гімназійним товаришем Івана Франка і закінчив її разом з І. Франком у 1875 р. Часто користувався іменами-псевдонімами Ігнацій та Ізидор, які уживав, мабуть, щоб приховати своє єврейське походження, оскільки в цей час у Дрогобичі виходила «Gazeta Naddniestrzańska», яка була конкурентом часопису «Drohobyczer Zeitung», що представляла інтереси єврейської еліти. «Gazeta Naddniestrzańska» оголосила себе голосом соціал-національної опозиції [23, 111], і, можливо, тому І. Тігерман підписувався під різними іменами (з метою запобігання антиреклами), проте не змінював прізвище.

Батьком І. Тігермана був Ліпе Тігерман – писар, а матір'ю – Майле Розенберг. Проживали Тігермани в центральній частині Дрогобича в будинку під номером 38. Також з І. Тігерманом І. Франко вчився і в нормальній школі отців Василіян. Навчався на юридичному факультеті

Віденського університету, після закінчення якого практикувався у різних адвокатських конторах. 9 лютого 1885 р. Ісаак Тігерман повідомляє Івана Франка, що секретар, не знаючи його, не вручив йому паспорт вченого, а відправив його на адресу І. Франка [1, 84; 29, 115 – 116]. Після закінчення віденського університету в 1886 р. І. Тігерман склав два кваліфікаційні екзамени з права й отримав ступінь доктора та право на самостійну адвокатську практику. У 1890 р. став на урядову роботу в Дрогобицькому суді. У 1894 р. залишив державну службу і відкрив самостійну адвокатську контору в Добромилі [5, 135 – 136; 7, 238, 268 – 269].

Автограф листа Ігнація Тігермана до Івана Франка від 12 січня 1890 р.

До І. Тігермана часто звертався І. Франко за різними адвокатськими порадами та допомогою. Саме йому він доручив придбати для себе якийсь «кусок ґрунту» після того, як отримав посаг за дружиною і вирішив одержані гроші вкласти в нерухомість. Від людей Іван Франко дізнався, що продається земля в Унятичах, які сусідують з Нагуєвичами, і тому просив І. Тігермана зайнятися цією справою. Справа з купівлі землі тягнулась до 1890 р., проте власник землі Гофрат Крейсберг відмовився її продавати, про що дізнаємося з листа І. Тігермана від 12 січня 1895 р. [1, 85 – 86; 7, 269 – 271; 30, 409] Саме завдяки І. Тігерману І. Франко був врятований від фізичної розправи агентів пана Павла Тишковського, який був суперником І. Франка на виборах у 1895 р. [33, 280 – 291].

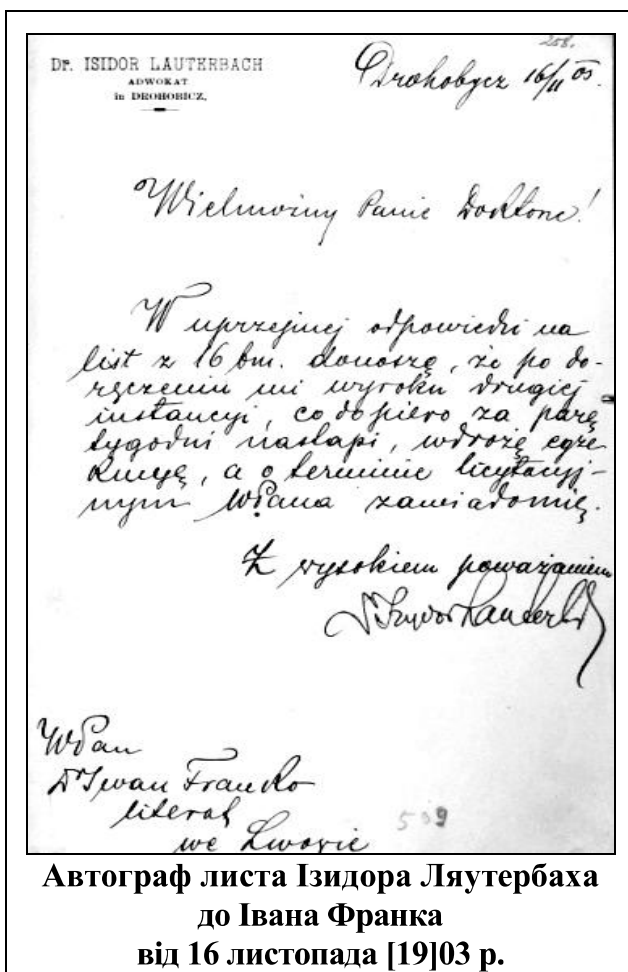
Чимало листів збереглося від крайового адвоката з міста Дрогобича Ізидора Ляутербаха, який юридично допомагав І. Франку протягом 1902 – 1904 рр., коли між вітчимою і братами Франками виникла суперечка за спадщину. Сварка в родині розпочалася через Марію Гаврилик (народилася в 1881 р.), дочку в третьому шлюбі Григорія Гаврилика і вдови Петра Франка Параски Франко. Брати вважали, що Г. Гаврилик віддасть увесь маєток Марії, а вони втратять спадщину. Сварка

закінчилася судовим процесом, який тривав з 1902 до 1904 рр. За рішенням суду було розділено між Франками і Гавриликами ґрунт. Захар Франко залишився проживати в збудованій хаті. Сам Г. Гаврилик збудував собі хату ближче до потоку, а Онуфрій купив ґрунт і садибу в селі Підгірцях біля Калуша [6, 68; 8, 31].

14 грудня 1902 р. Ізидор Ляутербах повідомляє Івана Франка, що той повинен приїхати до Дрогобича 16 грудня цього року, оскільки має бути підписана угода братів з родиною вітчима Григорія Гаврилика. Але, якщо угода буде зірвана, то приїзд Івана Франка є необов'язковим [1, 88 – 89; 19, 329 – 330]. У наступному листі від 3 листопада 1903 р. І. Ляутербах повідомляє ученого, що Г. Гаврилик подав апеляційне звернення щодо розриву співвласності на маєток у Нагуєвичях, наслідком якого є призначення нового апеляційного засідання в окружному суді в місті Самбір, яке відбудеться 11 листопада 1903 р. о 10 годині [1, 89 – 90; 21, 505 – 506]. Зразу ж після апеляційного засідання І. Ляутербах пише: «...повідомляю, що після вручення мені вироку другої інстанції, а це настане лише за пару тижнів, проведу ексекуцію (юридичні дії – В. Г.), а про термін ліцитації (аукціону – В. Г.) В [исокошановного] Пана повідомлю» [1, 90–91; 20, 509].

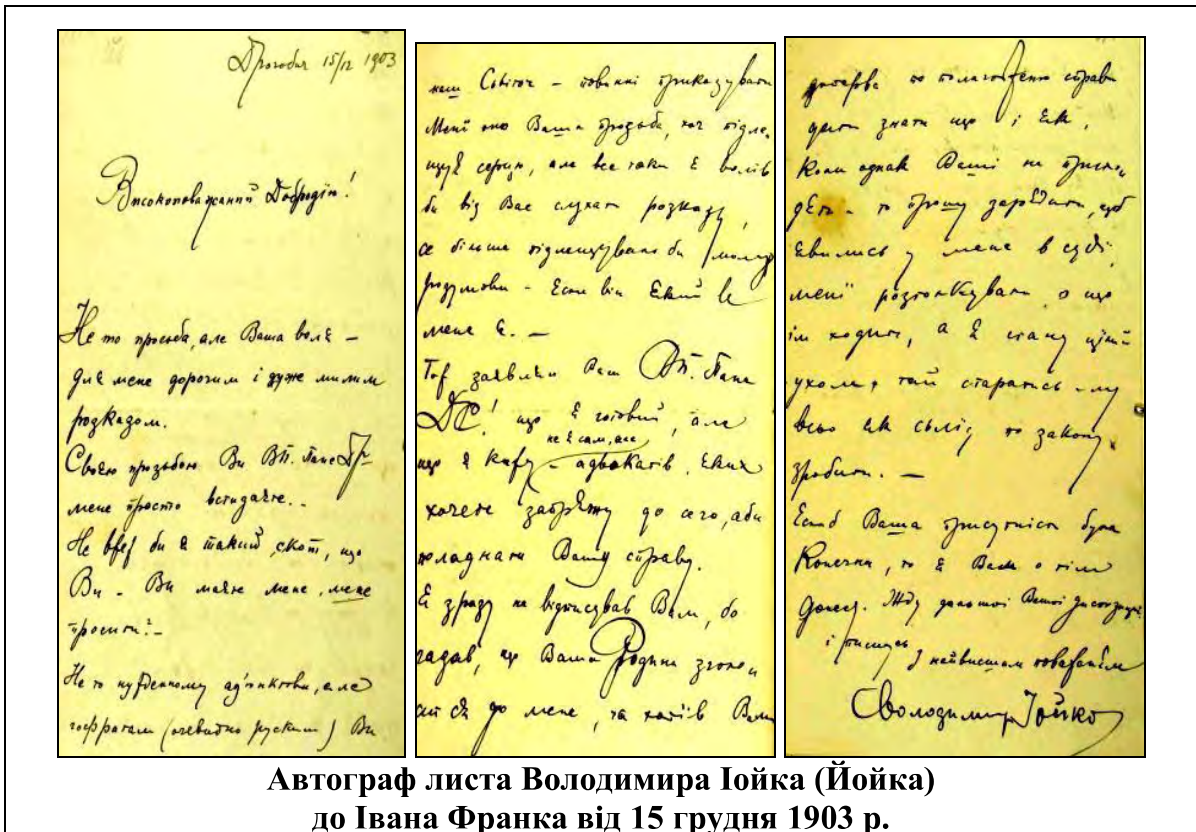
Майже через три місяці І. Ляутербах знову звертається до Івана Франка. У листі автор розказує, що схилив його брата Захара до спокою у справі переділу майна і тепер родина має три місяці часу для позасудового врегулювання тієї суперечки. Для задоволення претензій Захара, йому запропоновано «парцелі (наділи землі – В. Г.), звані «на валу», означені 11 кат. гр. 9196, 9219/1, 9216, 9165 площею 17 га. 73 м. і частину бад. 351 довкола старої хати...». Проте Захар з цим рішенням не погоджувався і уперто вимагав ще земельних наділів «...9319 і 9318, званих «на загальнім», або «на короткім», площею 24 га. 10м. ».

Майже через три місяці І. Ляутербах знову звертається до Івана Франка. У листі автор розказує, що схилив його брата Захара до спокою у справі переділу майна і тепер родина має три місяці часу для позасудового врегулювання тієї суперечки. Для задоволення претензій Захара, йому запропоновано «парцелі (наділи землі – В. Г.), звані «на валу», означені 11 кат. гр. 9196, 9219/1, 9216, 9165 площею 17 га. 73 м. і частину бад. 351 довкола старої хати...». Проте Захар з цим рішенням не погоджувався і уперто вимагав ще земельних наділів «...9319 і 9318, званих «на загальнім», або «на короткім», площею 24 га. 10м. ».

І. Ляутербах також пропонує І. Франку, щоб при розподілі маєтку між Г. Гавриликом і Захаром Франком також за одним коштом і заходом виділили частку й Онуфрієві, і це треба зробити перед весною, поки почнуться роботи. Також адвокат радить про всяк випадок подати зустрічний позов проти Г. Гаврилика, оскільки за рішенням не можна буде продати нагуєвицьку власність [1, 93 – 95; 17, 343 – 344].

У листі від 7 березня 1904 р. адвокат повідомляє ученого, що примирення між родиною Франків та Гавриликів майже близько, і радить йому оформити генеральне й необмежене уповноваження для його брата Онуфрія, оскільки Іван Франко хотів передати йому свою частку майна [1, 95 – 98; 22, 555 – 558]. Через п'ять днів І. Ляутербах відсилає І. Франку акт поділу майна між родиною Франків та Гавриликів. У пункті «А» вказується, що «[він] укладений згідно з вказівками і за згодою Вашого брата Онуфрія, думаю, що відповідає і Вашій волі. Прошу підписати його і підпис в суді чи в нотаріуса легалізувати...». Також у контракті ухвалено, «що належні Вам від Гриня Гаврилика і Захара суми купівлі (500 кор. і 1120 кор.) можуть бути виплачені Вам і братові Онуфрію через інтабуляцію права застави нерухомого майна боржників. Якщо Ви вважаєте їхні зобов'язання гідними довіри, можна не застосовувати право застави і зекономити собі і їм кошти, котрі, як-не-як, складають кільканадцять корон». Другий пункт договору «В» Іван Франко повинен підписати в нотаріуса або легалізувати в суді. У

Автограф листа Володимира Іойка (Йойка)
до Івана Франка від 15 грудня 1903 р.

кінці листа автор наголошує, що це повноваження, яке вчений склав для брата Онуфрія, є дуже широким, тому він залишає його зміст на розсуд І. Франка: «чи не належало б його обмежити; це залежить внутрішніх стосунків поміж вами і братом Онуфрієм, які не підлягають критиці юриста» [1, 99 – 100; 18, 345 – 346].

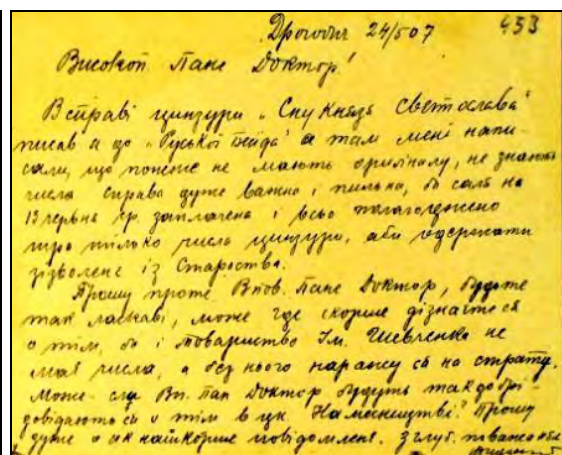
Щодо цієї теми, то зберігся ще один лист Володимира Йойка – судді, який, напевне, вів справу Івана Франка та його родини в 1902 – 1904 рр., пов'язану з суперечкою за спадщину з вітчимом Григорієм Гавриликом. В. Йойко пише: «...не відписував Вам, бо гадав, що Ваша Родина зголоситися (звернеться – В. Г.) до мене, та хот[і]в Вам доперва (спершу – В. Г.) по полагожденю справи дати знати що і як, коли однак Ваші не [проти] [сего] – то прошу зарядити (повідомити – В. Г.), щоб явились у мене в суд[і], мен[і] розтолкували, о що їм ходити [потрібно], а я стану ц[і]лий [д]ухом, тай старатись му всьо як съл[і]д по закону зробити...» [1, 102; 9, 370 – 371]. Ці слова є свідченням того, що Іван Франко заручався не лише підтримкою адвокатів, але й суддів, щоб позитивно для своєї родини розв'язати проблему майнового конфлікту.

У 1907 р. Іван Франко отримав два листи від Івана Тимочка – юриста за фахом, судді в Дрогобичі. У першому листі від 30 квітня 1907 р. І. Тимочко пише, що в Дрогобичі, при читальні «Просвіта» діє «Дружина аматорська», яка дає вистави як в Дрогобичі, так і по селах та містах краю. Він повідомляє ученого про те, що 19 травня 1907 р. ця аматорська група планує поставити виставу за твором І. Франка «Сон Князя Святослава» і просить дозволу на це. Також І. Франко мав написати попередню рецензію на виставу та повідомити число та місяць її виходу [1, 104; 27, 451 – 452]. У наступному листі від 24 травня 1907 р. І. Тимочко повідомляє І. Франка: «В справі цензури «Сну Князя Святос-

**Автограф листівки Івана Тимочка
до І. Франка від 24 травня 1907 р.**

титул листівки

зворот листівки

лава» писав я до «Руської бес[і]ди» а там мені написали, що понеже (надалі – *В. Г.*) не мають оригіналу, не знають числа. Справа дуже важна і пильна, бо са[м]е на 13 червня с[его] р[оку] (заплачена і всьо полагоджено тр[еб]а тільки числа цензури, аби одержати зізволене (дозвіл – *В. Г.*) із Староства». Завершуючи лист, І. Тимочко просить, щоб І. Франко сам дізнався дату виходу рецензії або в Науковому Товаристві ім. Т. Г. Шевченка, або в центральному намісництві, оскільки сам І. Тимочко не має можливостей цього зробити [1, 105; 28, 453 – 454].

Дуже часто до Івана Франка писав дрогобицький юрист, за покликанням перекладач – Володимир Кобрин. Володимир Іванович Кобрин народився 20 червня 1879 р. [2] у Дрогобичі у сім'ї столяра, пізніше службовця австрійської жандармерії Івана Кобрини. Сім'я проживала на вулиці Стрийській № 104. Володимир Кобрин мав братів Левона, Михайла і Євгена та сестер – Йосифу і Марію. Михайло й Левон працювали на пошті Львова, яка розташовувалася на станції Підзамче, а брат Євген загинув у лавах легіону Українських Січових Стрільців. Сестра Йосифа вийшла заміж за Івана Коцибалу й була поштовою працівницею у Дрогобичі, а Марія проживала самотньо [26, 3].

Досить вдало склалася кар'єра Володимира Кобрини. Закінчивши правознавчі студії у Львівському університеті, В. Кобрин здобув успішну юридичну практику в Дрогобичі та Бориславі на посаді адвоката та судді. Він активно займався громадсько-політичною роботою. У червні 1911 р. юрист брав участь у парламентських виборах (увійшли в історію Дрогобича як «криваві») по окрузі Дрогобич-Сколе-Турка, де представляв українських соціал-демократів. З невідомої причини в 1939 чи 1940 рр. В. Кобрин стає кореспондентом дрогобицької газети «Більшовицька правда».

Доля В. Кобрини була такою, як і сина Івана Франка – Петра. 22 червня 1941 р. В. Кобрин разом і дружиною та дітьми (дружина Ольга, син Мирослав і невістка Ганна [23, 191]) були заарештовані органами НКВД. У ході арешту було викрадено мотоцикл (Р. Пастух стверджує, що він був куплений за гроші, які отримав син Мирослав за продаж спортивного автомобіля, привезеного з Франції [26, 3]), який на той час в Дрогобичі був раритетом. Невдовзі (приблизно початок липня 1941 р.) родину Кобринів після довгих катувань було замордовано в сталінських катівнях НКВД міста [4, 259; 23, 110; 31; 34, 521; 36, 43]. Протягом серпня – листопада 1990 р. на території колишнього приміщення НКВД-КГБ на вулиці Стрийській у м. Дрогобич були проведені розкопки і було викопано останки 486-ти осіб, які загинули від рук НКВД. Серед знайдених було розпізнано і останки родини Кобринів, які перепоховали у братській могилі жертв НКВД у місті Дрогобичі [4, 258; 25, 71].

Дрогоби 24¹⁰ 1913.

Високоповажанний Гогородіте!

Потаму пошанувати тебе,
мій Вашої громадської
і літературної 40-літньої
співлесті, зладив є переклад
від Вашого „Мойсей“ на
польську мову віршом,
тільки грошми має кава

Високоповажанного Автора
є дозвіл на видрукування
перекладу.

Листий дозвіл признають
на фронт тобильський Град.
Франка у Львові, тож
справа Свіканова найлучше
в твоїм місці урегульована,
не буде перешкодою до узяття,
не мей права накладу
перекладу „Мойсей“.

Сам переклад є зроблений
спішаючи із задержанні
складу вірша оригінального.
Ємши Високоповажанний
Пан Доктор хотіли мене,
редко переживати переклад,
то сейчас слухав манускрип,
тільки, але думало то ош,
ніби пошви пошми вш,
ві мавській, тільки грошми
прислати мей писемну
завбу, яка давала-би мей

зубовідення до накладу.
„Мойсей“ в польській переклад.
Само-собото розумієсь, що
Високоповажанний Пан отримав
мають книжку Друкова,
47.

Вікуючи відповіди
рішучої всталоє
згубови словажання

Володимир Кобрин
ц. к. судья
в Дрогобичі.

Автограф листа Володимира Кобрин
до Івана Франка від 24 жовтня 1913 р.

Завдяки доброму володінню польською мовою та письменницькому таланту В. Кобрин почав займатися перекладацькою діяльністю. Його перу належать переклади польською мовою «Кобзаря» Т. Шевченка [26, 3], низки творів І. Франка (дізнаємось із листів до Івана Франка), зокрема поем «Мойсей» і «Лис Микита», вірша «Каменярі», «Слова о полку

Ігоревім». Своєї значної приватної бібліотеки В. Кобрин не тримав, окрім кількох десятків книг, серед яких були Іван Франко, Михайло Грушевський, Сергій Єфремов та спеціальна література [26, 3].

Збережені листи В. Кобрин до автора поеми «Мойсей» проливають окреме світло на творчу співпрацю І. Франка і перекладача його поеми. У першому листі від 24 жовтня 1913 р. В. Кобрин пише, що на честь 40-літньої громадської і літературної діяльності вченого приготував переклад поеми Івана Франка «Мойсей» польською мовою віршем, і просив автора про дозвіл на видрукування перекладу. Сам переклад, за словами В. Кобрин, зроблений віршами з дотриманням складу вірша, який є в оригіналі. Також В. Кобрин пропонує І. Франку попередньо переглянути переклад і дати дозвіл на видання поеми «Мойсей» польською мовою [1, 107; 15, 49 – 50]. Тут зазначимо, що поема Івана Франка «Мойсей» написана ним у 1905 р. і є вершинним твором його поезії, а водночас одним із найвидатніших в українській літературі [32, 97]. Вона основана на біблійних темах. Ця тема в такій формі, як каже І. Франко: «не біблійна, а моя власна, хоч і основана на біблійнім оповіданню. Із біблійних книг Старого Завіта про смерть Мойсея оповідає лиш одна книга так званого П'ятикнижжя, що по-грецьки зветься Девтерономіон, а по-церковнослов'янськи Второзаконіє» [32, 99 – 100].

З наступного листа від 27 жовтня 1913 р. довідуємось, що В. Кобрин на прохання І. Франка вислав йому рукопис перекладу. Іван Франко мав вирішити: дати дозвіл на видання перекладу чи ні. У цьому ж листі В. Кобрин говорить про свою працю таке: «... хоч великі труднощі були до поборення, старався я в своїм перекладі по можності вірно держатися краси оригіналу і віддати її такого віршовою формою, як в оригіналі. Буду дуже вдячний, если Високоповажаний Автор схотіли би деякі можливі похибки ще перед друком поправити» [1, 108; 14, 55 – 56].

Очевидно, І. Франка не повністю задовольнив переклад, тому він зробив деякі поправки й уточнення. 10 листопада 1913 р. В. Кобрин пише І. Франку: «Дуже ся тішу, що завдяки Вашій допомозі переклад «Мойсея» дістає в кождім взгляді ошліфування, гідного високої ідеї провідної в незрівняному оригіналі» [1, 109; 10, 57]. Одночасно свій переклад за другим примірником автографа ще раз переглядав і В. Кобрин, надсилаючи доопрацьовані розділи І. Франку. Про це свідчить цитований лист від 10 листопада 1913 р.: «Переконуюся, що я подекуди за мало прикладався або й спішився, а вірш вимагає основнійшої праці. Пересилаю переписані початкові розділи причім я еще в деяких місцях позміняв дещо, тому прошу не гніватися, що еще раз повторю мою просьбу, щоби Високоповажаний Добродій ласкаво – шануючи однак дороге здоровля – переглянули манускрипт і можливі

еще уваги поробили» [1, 109; 10, 58]. Далі перекладач повідомляє поета, що він звернувся до відомого німецького художника-ілюстратора Лілієна, який ілюстрував єврейське видання Біблії, з проханням зробити «вінету і папу образів до тексту «Мойсея», який, без сумніву, буде в силі побудити його талант артистичний» [1, 109; 10, 59].

З листа від 12 грудня 1913 р. видно, що В. Кобрин особисто зустрічався з Іваном Франком у Львові, і крім поеми «Мойсей», він переклав вірш «Каменярі» та почав перекладати поему «Лис Микита». В. Кобрин запитує ученого: «Ц[і]кавий єсьм, як поступає друк «Мойсея»? Сподіюся, що сего місяця повинен вийти рішучо. Прошу мене повідомити про евентуальні перешкоди в друку, а я звідси заурбовав-бим (замовив би – В. Г.) заряд (тираж – В. Г.) друкарні. При нагоді просив-бим о ласкаві уваги до перекладу «Каменярі» [1, 110; 11, 62–63].

З наступного листа від 20 грудня 1913 р. можна зробити висновок, що Іван Франко в цей час працював над передмовою до перекладу поеми «Мойсей» польською мовою. Також В. Кобрин розповідає ученому, що один із його прихильників ще з дрогобицьких часів, адвокат доктор Геймберг розказував про цю працю радникові Бережанському з Самбора, який доручив йому просити Івана Франка, щоб він у своїй передмові до перекладу «Мойсея» згадав про своє бачення єврейської проблеми, оскільки вона «...не в одному згляд[і] (погляді – В. Г.) є однакова, що герой поеми Мойсей – пророк жидівський (єврейський – В. Г.) – старався через поему єї творця і серцю Українц[і]в о монго дорозшим (дорошим – В. Г.)... » [1, 111; 13, 227, 229]. З цим листом В. Кобрин прислав для апробації і переклад першої пісні поеми «Лис Микита» [1, 111; 13, 227, 229].

З листа від 16 квітня 1914 р. дізнаємося, що переклад поеми «Мойсей» уже вийшов з друку і В. Кобрин безкоштовно передав І. Франку для розпродажу 1000 примірників книжки. В. Кобрин повідомляє також, що перекладає вже восьму пісню поеми «Лис Микита» [1, 112; 12, 65 – 67].

Останній лист В. Кобрин до І. Франка, датований 25 квітнем 1914 р., безпосередньо не стосується історії перекладу поеми «Мойсей». У ньому розповідається про розповсюдження видрукованої вже книжки. У кінці листа В. Кобрин робить зауваження: «Досить ніяково на виглядає, що «Діло» досі ні словечком не згадало, що вже вийшла книжка; чи може чекає, щоби котрась польська газета завстидала патріотів? Вже просив я д. Твердохліба, щоби в якій часописі зареклямував книжку, бо без того мало хто й знатиме, що книжка вийшла» [1, 113; 16, 113].

Франкова поема «Мойсей» вийшла в перекладі польською мовою, який здійснив Володимир Кобрин. Сам же І. Франко брав активну участь у підготовці цього видання, коригував переклад та написав передмову.

Переклад за другим виданням мав назву: «Iwan Franko. Mojżesz. Poemat. Tłómaczył z ukraińskiego przy współudziale autora Włodzimierz Kobryn». Поема була видрукувана у львівській «Друкарні повсехній» [35].

У передмові до польського видання Іван Франко додав дещо нове вступне слово, у якому обмірковує, чи можна вбачати в Мойсеєві історичну постать. Також преамбула вміщує привабливе звернення до читачів: «Даючи в руки польської громадськості мою поему в польському перекладі українця Володимира Кобринна, відчуваю потребу висловити йому подяку за старанне виконання перекладу, як і за не менш старанне врахування тих багатьох поправок, які я при порівнянні перекладу з оригіналом вважав за потрібне зробити, і висловлюю надію, що польська громадськість сприйме цей твір як доказ, що поляки від українців, принаймні на полі літератури і науки, можуть сподіватися не лише на роздори й неприязнь» [35, 2 – 4].

На жаль, залишаються невідомими листи Івана Франка до Володимира Кобринна. Вони сприяли б детальнішому відтворенню взаємин й співпраці між ними.

Підбиваючи підсумок, звернемо увагу на те, що дрогобицькі юристи допомагали розв'язувати конфліктні проблеми родини Івана Франка. Як бачимо, окрім фахової діяльності, адвокати та судді проводили культурно-просвітницьку роботу. Зокрема із листа судді І. Тимочка дізнаємося, що він займався постановкою вистави Франкового твору «Сон Князя Святослава» у Дрогобичі, а з листів В. Кобринна – про переклад Франкових творів на польську мову та, зокрема, про видання польською мовою поеми «Мойсей».

Джерела та література

1. Адресати з Дрогобича до Івана Франка / Упорядкування, передмова і коментарі Володимира Галика / Наук. ред. Леонід Тимошенко. – Дрогобич : Коло, 2011. – 308 с.
2. Володимир Іванович Кобрин // <http://www.experts.in.ua/inform/smi/detail.php?ID=65430>.
3. Гайнсберг С. Лист до І. Франка від 5 червня 1887 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1602. – С. 97.
4. Горак І., Звір О. Листи Володимира Кобринна до Івана Франка // Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові. – Л. : Каменярь, 2007. – Вип. 7. – С. 256 – 265.
5. Горак Р. Дрогобич – місто юності Івана Франка : Книга путівник. – Х. : Майдан, 2011. – 272 с.
6. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. перша. Рід Якова. – Л. : Видавництво отців Василіян «Місіонер», 2000. – 232 с.

7. Горак Р., Гнатів Я. Іван Франко / Кн. третя. Гімназія. – Л. : Видавництво отців Василіян «Місіонер», 2002. – 360 с.
8. Гром Г. Нагуєвичі. – Дрогобич : Відродження, 2002. – 288 с., 48 арк. іл.
9. Йойко (Йойко) В. Лист до І. Франка від 15 грудня 1903 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1630. – С. 370 – 371.
10. Кобрин В. Лист до І. Франка від 10 листопада [1]913 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1631. – С. 57 – 59.
11. Кобрин В. Лист до І. Франка від 12 грудня 1913 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1631. – С. 62 – 63.
12. Кобрин В. Лист до І. Франка від 16 квітня [1]914 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1631. – С. 65 – 67.
13. Кобрин В. Лист до І. Франка від 20 грудня 1913 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1638. – С. 227, 229.
14. Кобрин В. Лист до І. Франка від 27 жовтня 1913 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1631. – С. 55 – 56.
15. Кобрин В. Лист до І. Франка від 24 жовтня 1913 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1631. – С. 49 – 50.
16. Кобрин В. Лист до І. Франка від 25 квітня [1]914 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1631. – С. 113.
17. Ляутербак І. Лист до І. Франка від 11 лютого 1904 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1638. – С. 343 – 344.
18. Ляутербак І. Лист до І. Франка від 13 березня 1904 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1638. – С. 345 – 346.
19. Ляутербак І. Лист до І. Франка від 14 грудня 1902 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1624. – С. 329 – 330.
20. Ляутербак І. Лист до І. Франка від 16 листопада 1903 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1624. – С. 509.
21. Ляутербак І. Лист до І. Франка від 3 листопада 1903 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1624. – С. 505 – 506.
22. Ляутербак І. Лист до І. Франка від 7 березня 1904 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1624. – С. 555 – 558.
23. Нариси з історії Дрогобича (від найдавніших часів до початку ХХІ ст.) / ДДПУ ім. І. Франка, істор. факультет / наук. ред. Л. Тимошенко. – Дрогобич : Коло, 2009. – 320 с.
24. Пастух Р. Вулицями старого Дрогобича / Худож. оформл. Р. А. Гимона. – Л. : «Каменярь», 1991. – 165 с., 25 арк.; іл.
25. Пастух Р. Дрогобич давній і сучасний у датах, подіях і фактах. – Дрогобич : ВФ «Відродження», 2002. – 96 с.
26. Пастух Р. Про Кобринів нагадує лише чорна таблиця // Поступ. – 3 лютого 2005 р. – С. 3.

27. Тимочко І. Лист до І. Франка від 30 квітня [19]07 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1634. – С. 451 – 452.
28. Тимочко І. Листівка до І. Франка від 24 травня 1907 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1634. – С. 453 – 454.
29. [Тігерман І.] Листівка до І. Франка від 9 лютого 1885 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1615. – С. 115 – 116.
30. Тігерман І. Лист до І. Франка від 12 січня 1890 р. з м. Дрогобича. – І. Л. – Ф. 3. – Спр. 1605. – С. 409.
31. Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. – К. : Наукова думка, 1976. – Т. 5. – С. 365 – 366.
32. Франко І. Мойсей: Поема. – Дрогобич : «Коло», 2005. – 228 с.
33. Франко І. Найновіший галицький вибір // Франко І. Зібрання творів у 50-ти т. – К. : Наукова думка, 1986. – Т. 46. – Кн. 2. – С. 280 – 291.
34. Шалата М. Письменники на Франковому Підгір'ї. Літературна карта // Дрогобиччина – земля Івана Франка. – Дрогобич : «Відродження», 1997. – Т. 4. – С. 499 – 552.
35. Franko I. Mojżesz. Poemat. Tłómaczył z ukraińskiego przy współudziale autora Włodzimierz Kobryn. – Lwów, 1914. – 99 s.
36. Ziemia Drohobycka. Stowarzyszenie przyjaciół ziemi Drohobyckiej. – Nr. 8. (Maj). – Wrocław, 1995. – S. 43–44.

УДК 37(477.83)

Микола ГАЛІВ

НАРОДНЕ (ПОЧАТКОВЕ) ШКІЛЬНИЦТВО СТРИЙЩИНИ У ПЕРІОД НІМЕЦЬКОЇ ОКУПАЦІЇ (1941 – 1944)

У статті аналізується становище системи початкової освіти Стрийщини періоду німецької окупації, окремо характеризується українське, польське та німецьке народні шкільництва, їх учительський склад та учнівський контингент.

Ключові слова: Стрийська округа, окупація, народні школи, вчителі, учні.

The position of the system of primary education of Stryi district of German occupation period is analysed in the article, the Ukrainian Polish and German folk schooling, them teaching and pupil's contingent is separately characterized.

Key words: Stryi district, occupation, folk schools, teachers, pupils.

Становище української школи періоду німецької окупації – одна з найменш досліджених сторінок історії вітчизняної культури. Звісно, окремі науковці (Н. Антонюк [1], О. Луцький [10], В. Офіцинський